មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

អត្ថបទសង្ខេបនៃការវិភាគផ្លូវច្បាប់ លើការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោស លើអ្នកសារព័ត៌មាន និងសកម្មជនការពារសិទ្ធិមនុស្សគឺលោក ម៉ម សូណង់ដូ (សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌ លេខ២២០៧)

១. សាវតារ

នៅថ្ងៃទី០១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ លោកម៉ម សូណង់ដូ ("ជនជាប់ចោទ") ដែលជាម្ចាស់វិទ្យុសំបុកឃ្មុំ និងជាប្រធានអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលដ៏ល្បី ("អ.ម.រ") ដែលហៅថា សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបានតុលាការរកឃើញពិរុទ្ធភាពពីបទចោទប្រកាន់ចំនួន៦ករណី ("បទចោទប្រកាន់") តាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៩ ("ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ") បន្ទាប់ពីសវនាការជំនុំជម្រះរយៈពេល៤ថ្ងៃ នៅសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ ចាប់ពីថ្ងៃទី១១ ដល់១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ជាសរុបហៅថា ("ការជំនុំជម្រះ")។ បទចោទប្រកាន់មានដូចជា៖ មាត្រា៤៥៦ និង៤៥៧ ដែលហាមមិនឲ្យមានការធ្វើកុបកម្ម និងចែងពីទោសដែលភ្ជាប់មកជាមួយ, មាត្រា៤៦៤ ដែលហាមមិនឲ្យញុះញង់ប្រជាពលរដ្ឋកាន់អាវុធប្រឆាំងអាជ្ញាធរស្របច្បាប់, មាត្រា៥០៤ ដែលហាមឃាត់មិនឲ្យមានការប្រឆាំងនឹងអ្នករាជការសាធារណៈ,មាត្រា៦០៩ ដែលហាមមិនឲ្យមានការជ្រៀតជ្រែកដោយខុសច្បាប់ក្នុងការបំពេញមុខងារសាធារណៈ, និងមាត្រា២៨ ដែលចែងពីការទទួលខុសត្រូវផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌចំពោះការញុះញង់ឲ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬក៏បទមជ្ឈិមតាមច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("កម្ពុជា")។ ជាលទ្ធផល ជនជាប់ចោទត្រូវបានផ្តន្ទាទោសឲ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល២០ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់១០លានរៀល។ យោងតាមមាត្រា៣៨២ នៃនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ជនជាប់ចោទទាំងឡាយ មានពេលមួយខែដើម្បីប្តឹងជំទាស់ទៅនឹងសាលក្រមផ្តន្ទាទោសលើខ្លួន។ ជនជាប់ចោទបានដាក់ពាក្យបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍កាលពីថ្ងៃទី១២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ សាលាឧទ្ធរណ៍បានទទួលបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នោះ នៅថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២ ហើយសវនាការលើបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នឹងត្រូវធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី០៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣។ រាល់កាលបរិច្ឆេទ និងហេតុការណ៍ដែលពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលក្នុងកាលប្បវត្តិនៃព្រឹត្តិការណ៍ ដែលបានរៀបរាប់នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធរបស់អត្ថបទសង្ខេបនេះ។

បទចោទប្រកាន់ជាប់ពាក់ព័ន្ធជាច្រើននឹងព្រឹត្តិការណ៍ ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងភូមិប្រម៉ា ឃុំកំពង់ដំរី ស្រុកឆ្លូង ខេត្តក្រចេះ ក្នុងរយៈពេលពីរបីខែដើមឆ្នាំ២០១២។ ក្រុមហ៊ុនឯកជនដែលជាកម្ម–សិទ្ធិរបស់ជនជាតិរុស្ស៊ីដ៏មានឥទ្ធិពលមួយ ឈ្មោះថា កាសូទីម ខូអ៊ិលធីឌី ("កាសូទីម") បានទទួលសម្បទានដីព្រៃ នៅក្នុងតំបន់នោះកាលពីឆ្នាំ១៩៩៦ ហើយដីទំហំ១៥.000ហិកតានៃដីសម្បទាននោះបានទន្ទ្រានភូមិប្រម៉ា ដែលបង្កើតឲ្យមានទំនាស់ដីធ្លីជាមួយប្រជាកសិករប្រហែល១.០០០គ្រួសារ ហើយក្រុមគ្រួសារមកពីភូមិនោះ

("អ្នកភូមិ") ក៏បានអះអាងពីកម្មសិទ្ធិលើដីនោះផងដែរ។ ជាការឆ្លើយតប អ្នកភូមិត្រូវបានរាយការណ៍ថាបានរៀបចំ និងកេណ្ឌគ្នីគ្នា ដើម្បីការពារដីធ្លី និងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងដើម្បីប្រឆាំងនឹងការទន្ទ្រានពីសំណាក់ក្រុមហ៊ុន កាសូទីម។ កាលពីថ្ងៃទី១៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ ទាហាន កងរាជអាវុធហត្ថ និងនគរបាលមូលដ្ឋានរាប់រយនាក់ប្រដាប់ដោយអាវុធ បានឆ្មក់ចូលក្នុងភូមិប្រម៉ា ដោយថែមទាំងមានជំនួយពីឧទ្ធម្ភាគចក្រយោធាមួយគ្រឿង ដែលសម្តែងយ៉ាងច្បាស់ពីការប៉ុនប៉ងមួយដើម្បីបំបែកការប្រឆាំងតវ៉ារបស់អ្នកភូមិ និងដើម្បីជម្លៀសអ្នកភូមិចេញពីតំបន់ដែលប៉ះពាល់នោះ។ ទាហាន និងនគរបាលបានប្រើប្រាស់នូវកម្លាំងពុំសមាមាត្រប្រឆាំងនឹងអ្នកភូមិ ដែលបានបណ្តាលឲ្យមានមរណៈភាពដល់ក្មេងស្រីអាយុ១៤ឆ្នាំម្នាក់ ឈ្មោះ ហេង ចន្ថា ដែលត្រូវបានបាញ់សម្លាប់ខណៈដែលរូបនាង និងគ្រួសារកំពុងតែពួនសម្ងំពីការអន្តរាគមន៍ដោយប្រើអាវុធ។ បន្ទាប់ពីព្រឹត្តិការណ៍នោះ អាជ្ញាធរបានអះអាងថា អ្នកភូមិទទួលខុសត្រូវចំពោះការប៉ុនប៉ងបង្កើតចលនាអបគមន៍ ដើម្បីផ្តាច់ខ្លួនចេញប្រទេសកម្ពុជា ហើយបង្កើតជា រដ្ឋក្នុងរដ្ឋ ("អបគមន៍") ដែលមានលក្ខណៈស្វ័យភាព។ ព្រឹត្តិការណ៍នៅថ្ងៃទី១៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ នឹងសំដៅចំពោះ "ឧបទ្ទវហេតុនៅភូមិប្រម៉ា"។

អត្ថបទសង្ខេបនេះគឺតាក់តែងឡើងដោយមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ("ម.ស.ម.ក") ជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ឯករាជ្យ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដែលធ្វើការដើម្បីលើកស្ទួយ និងការពារលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេស សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ នេះជាអត្ថបទសង្ខេបមួយលើ "ការវិភាគផ្លូវច្បាប់ នៃការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោសទៅលើអ្នកសារព័ត៌មាន និងសកម្មជនការពារសិទ្ធិមនុស្សគឺលោក ម៉ម សូណង់ដូ" ("ការវិភាគផ្លូវច្បាប់") ក៏បានចេញផ្សាយផងដែរដោយ ម.ស.ម.ក នៅថ្ងៃទី០៣ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣ ហើយបានធ្វើឡើងជាឯកសារយោងបន្ទាន់មួយចំពោះអត្ថបទវិភាគផ្លូវច្បាប់ពេញលេញ ដែលរួមបញ្ចូលជាសំខាន់នូវផ្នែកតូចៗនៃអង្គហេតុ និងការវិភាគលើបទចោទប្រកាន់យ៉ាងពិស្តារ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ដើម្បីជាការពន្យល់ដ៏សង្ខេប និងច្បាស់លាស់ ឯកសារសង្ខេបនេះ ពុំមានដាក់អាគតដ្ឋាននោះទេ ដែលនឹងអាចស្វែងរកបាននៅក្នុងការវិភាគផ្លូវច្បាប់។

ការវិភាគផ្លូវច្បាប់នេះរួមមាន៖ (១) ផ្តល់នូវសាវតារច្បាស់លាស់លើការចាប់ខ្លួន ការចោទប្រកាន់ និងការផ្តន្ទាទោសលើជនជាប់ចោទ ក៏ដូចជា ការប៉ុនប៉ងបង្កើតតំបន់អបគមន៍ដែលបានចោទប្រកាន់ និងឧបទ្ទវហេតុនៅភូមិប្រម៉ា (២) ផ្តល់នូវទិដ្ឋភាពទូទៅផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន ដែលបានត្រូវធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដោយសារតែបទចោទប្រកាន់ ពោលគឺសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ សេរីភាពក្នុងការបង្កើតសមាគម និងសិទ្ធិសេរីភាព (ក៏ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការការពារសិទ្ធិមនុស្ស) ហើយធ្វើឲ្យសិទ្ធិទាំងនេះត្រូវបានរំលោភបំពានទាំងស្រុងទៅលើជនជាប់ចោទ (៣) ធ្វើវិភាគជាជំហានៗលើបទចោទប្រកាន់ ដោយធ្វើការពិនិត្យលើការចោទប្រកាន់នីមួយៗជាបន្តបន្ទាប់ និងការលើកយកច្បាប់មកសម្អាងលើអង្គហេតុដូចដែលត្រូវបានរាយការណ៍ ដែលផ្តល់ជាទឡ្ហីករណ៍ថាច្បាប់មិនត្រូវបានគេអនុវត្តបានត្រឹមត្រូវសម្រាប់ផ្នែកភាគច្រើន (៤) ពិនិត្យនូវដំណើរការផ្លូវច្បាប់ទាំងនៅមុនការជំនុំជម្រះ និងខណៈពេលនៃការជំនុំជម្រះនៅសាលាដំបូង ហើយដែលរកឃើញថា សិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ត្រូវបានបំពារបំពានតាមប្រការសំខាន់ៗជាច្រើន

និង(៥)សន្និដ្ឋានថាការផ្ដន្ទាទោសទៅលើជនជាប់ចោទ បង្ហាញពីការវិនិច្ឆ័យពុំត្រឹមត្រូវទាំងស្រុងរបស់តុលាការ ហើយហេតុដូច្នេះ មានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ រឹងមាំ និងមានភាពប្រាកដសម្រាប់ប្ដឹងឧទ្ធរណ៍។

២. ច្បាប់

សេរីភាពជាមូលដ្ឋាន

ការពិចារណាលើ (១) កង្វះភស្តុតាងក្នុងការភ្ជាប់ជនជាប់ចោទទៅនឹងការបង្កើតតំបន់អបគមន៍ ឬឧបទ្ទវហេតុនៅភូមិប្រម៉ា (ដូចបានបង្ហាញនៅក្នុងផ្នែកនៃបទចោទប្រកាន់ និងភស្តុតាងនៅផ្នែកខាងក្រោម) (២) ការកំណត់ពេលវេលាលើសុន្ទរកថារបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន (សូមមើលឧបសម្ព័ន្ធ) (៣) តួនាទីរបស់វិទ្យុសំបុកឃ្មុំនៅក្នុងបរិបទនៃបរិយាកាសក្នុងការត្រួតពិនិត្យ និងការរឹតត្បិតសង្គមស៊ីវិល និង(៤) ហេតុដែលថា ជបជាប់ចោទត្រូវបានកំណត់ជាមុខសញ្ញានាពេលកន្លងមក ចំពោះការផ្សព្វផ្សាយវិទ្យុរបស់គាត់ ម.ស.ម.ក ជឿជាក់ថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានកំណត់ជាមុខសញ្ញាជាថ្មីក្នុងកាលៈទេសៈនេះ ដោយសារតែការអនុវត្តសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិជាមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួន។ បន្ថែមលើនេះទៀត ម.ស.ម.ក ផ្ដល់នូវទឡ្ហីករណ៍ថាជនជាប់ចោទត្រូវបានកំណត់ជាមុខសញ្ញា សម្រាប់ការអនុវត្តសិទ្ធិសេរីភាពជាមូលដ្ឋានខាងការបញ្ចេញ–មតិ និងសិទ្ធិក្នុងការបង្កើតសមាគម នៅក្នុងជំនួបជាមួយនឹងអ្នកភូមិជាច្រើននាក់ ព្រមទាំងមេខ្លោងពីររូបនៃតំបន់អបគមន៍ដែលបានចោទប្រកាន់ ("មេខ្លោង") នៅឯគេហដ្ឋានរបស់ជនជាប់ចោទនៅរាជធានីភ្នំពេញ ("កិច្ចប្រជុំកាលពីខែកុម្ភៈ") ហើយដែលបានចូលរួមក្នុងសន្និសីទ ដែលរៀបចំឡើងដោយចលនាអំណាចប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរ ("ច.អ.ព.ខ") សម្រាប់ចុងបញ្ចប់នៃកិច្ចការសារព័ត៌មាន និងការរក្សានូវទំនាក់ទំនងជាមួយមេដឹកនាំ ច.អ.ព.ខ គឺលោក សួន សេរីរដ្ឋា។ ម្យ៉ាងទៀត ជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចោទពីបទឧក្រិដ្ឋ ដោយគ្រាន់តែហេតុថា លោក ប៊ុន រដ្ឋា ដែលបុគ្គលម្នាក់នៃមេខ្លោងគឺជាអតីតសមាជិកមួយរូបរបស់សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេ–យ្យ ដែលប្រការទាំងនេះ បន្ថែមលើការរំលោភបំពានលើសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបង្កើតសមាគមរបស់ជនជាប់ចោទ។ សេរីភាពជាមូលដ្ឋានទាំងនេះ គឺត្រូវបានការពារទាំងក្រោមច្បាប់ជាតិ និងច្បាប់អន្តរជាតិ ដូចមានរៀបរាប់ដូចខាងក្រោម។

មាត្រា៤១នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("រដ្ឋធម្មនុញ្ញ") ចែងថា ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបមានសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ ខណៈដែលមាត្រា៤២ ការពារនូវសិទ្ធិបង្កើតសមាគម។ មាត្រា៣១ ចែងថា ប្រទេសកម្ពុជា ទទួលស្គាល់ និងគោរពតាមសេចក្ដីប្រកាសជាសាកលស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស("ស.ស.ស.ម") ព្រមទាំងកតិកាសញ្ញា និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិមនុស្ស រួមទាំងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ("ក.អ.ស.ព.ន")។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ក.អ.ស.ព.ន ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងច្បាប់ជាតិ តាមរយៈការផ្ដល់សច្ចាប័នពីកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៩២ ដោយជាមួយគ្នានឹងការដាក់បញ្ចូលដែលបានបញ្ជាក់តាមរយៈសេចក្ដីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាធម្មនុញ្ញ ចុះនៅថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ដែលចែងថា *"អនុសញ្ញាអន្តរជាតិទាំងឡាយដែលកម្ពុជាបានទទួលស្គាល់ហើយ* បង្កើតបានជាផ្នែកនៃច្បាប់កម្ពុជា។ មាត្រា

១៩ នៃ ស.ស.ស.ម និង ក.អ.ស.ព.ន ចែងពីសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ខណៈដែលមាត្រា២០ នៃ ស.ស.ស.ម និងមាត្រា២២ នៃ ក.អ.ស.ព.ន ការពារសិទ្ធិសេរីភាពនៃការបង្កើតសមាគម។

សិទ្ធិមានសេរីភាព និងសេរីភាពរួចផុតពីការចាប់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត

ហេតុដែលជនជាប់ចោទត្រូវបានឃុំខ្លួនអស់រយៈពេលជិតបីខែមុនពេលមានការជំនុំជម្រះ (និងចាប់ពីការជំនុំជម្រះ ដែលជាផ្នែកមួយនៃការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ២០ឆ្នាំ) ក៏ជាការរំលោភលើសិទ្ធិមានសេរីភាពរបស់លោកផងដែរ។ សិទ្ធិមានសេរីភាព និងសេរីភាពរួចផុតពីការចាប់ខ្លួន ឬការឃុំខ្លួនតាមអំពើចិត្ត ត្រូវបានធានាតាមមាត្រា៣២ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងមាត្រា៩(១) នៃ ក.អ.ស.ព.ន ក៏ដូចជា ត្រូវបានធានាតាមមាត្រា៣ នៃ ស.ស.ស.ម។ ទាំងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិចែងថា នៅពេលជនណាម្នាក់ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសណាមួយ ការដោះលែងឲ្យមានសេរីភាពរង់ចាំការជំនុំជម្រះគួរតែត្រូវបានពិចារណាជាជម្រើសមិនត្រូវខកខាន ហើយការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជាវិធានការចុងក្រោយ។

សិទ្ធិការពារសិទ្ធិមនុស្ស

ក្នុងតួនាទីជាប្រធានសមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ព្រមទាំងជាអ្នកសារព័ត៌មាន និងជាម្ចាស់ស្ថានីយវិទ្យុ ដែលធ្វើការចែងចាយនូវព័ត៌មានឯករាជ្យទៅកាន់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ជនជាប់ចោទបានប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ខ្លួនដើម្បីការពារសិទ្ធិមនុស្ស។ គាត់បានការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការចូលរួមក្នុងជីវភាពនយោបាយនៃប្រទេសរបស់ខ្លួន ហើយក្នុងឋានៈជាអ្នកសារព័ត៌មាន និងអ្នកផ្សព្វផ្សាយ គាត់បានគាំទ្រសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាចំពោះសេរីភាពសារព័ត៌មាន។ សេចក្តីប្រកាសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ("អ.ស.ប") ស្តីពីអ្នកការពារសិទ្ធិមនុស្ស ត្រូវបានអនុម័តដោយមហាសន្និបាតរបស់ អ.ស.ប ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ទោះជាពុំចងជាកាតព្វកិច្ចគតិយុត្តក្តី គឺត្រូវផ្អែកលើសិទ្ធិ និងគោលការណ៍ជាច្រើន ដែលមាននៅក្នុងលិខិតុបករណ៍អន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត ដូចជា ក.អ.ស.ព.ន ដែលត្រូវចងជាប់កាតព្វកិច្ច។

៣. បទចោទប្រកាន់ និងភស្តុតាង

ការជំនុំជម្រះបានធ្វើឡើងចាប់ពីថ្ងៃទី១១ ដល់១៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ នៅសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ។ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ លោកស្រី ចាំង ស៊ីណាត និងចៅក្រម លាង សំណាត់ និងចៅក្រម លឹម ម៉ាការីន បានសម្រេចចេញសាលក្រមផ្តន្ទាទោសជនជាប់ចោទ កាលពីថ្ងៃទី០១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១២។ គាត់បានត្រូវតុលាការរកឃើញពិរុទ្ធភាពពីបទចោទប្រកាន់ ដែលបទចោទទាំងអស់ស្ថិតក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ មានដូចខាងក្រោម៖

- បទញុះញង់ឲ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម (មាត្រា២៨)
- បទចូលរួមក្នុងចលនាកុបកម្ម (មាត្រា៤៥៦ និងមាត្រា៤៥៧)
- បទញុះញង់ឲ្យប្រជាពលរដ្ឋកាន់អាវុធប្រឆាំងនិងអាជ្ញាធរស្របច្បាប់ (មាត្រា៤៦៤)
- បទប្រឆាំងនឹងអ្នករាជការសាធារណៈ (មាត្រា៥០៤) និង

- បទជ្រៀតជ្រែកដោយខុសច្បាប់ទៅក្នុងការបំពេញមុខងារសាធារណៈ (មាត្រា៦០៩)

ផ្នែកនេះ មានគោលបំណងវិភាគលើករណីចោទប្រកាន់ឲ្យបានហ្មត់ចត់ យ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយសារតែតុលាការពុំបានអនុវត្តឲ្យបានត្រឹមត្រូវយ៉ាងជាក់ស្តែងក្នុងសវនាការលើកដំបូង។ អត្ថបទវិភាគផ្លូវច្បាប់សង្ខេបនេះ នឹងផ្តោតសំខាន់លើមាត្រា២៨ ដោយសារតែបទចោទប្រកាន់ទាំងអស់ផ្សេងទៀត ដែលអាស្រ័យលើមាត្រានេះ ជនជាប់ចោទពីព្រោះជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទថា ជាអ្នកញុះញង់នៃបទល្មើសដទៃ ហើយការវិភាគផ្នែកច្បាប់នេះ ពិនិត្យនូវរាល់បទចោទប្រកាន់ទាំងអស់ឲ្យបានកាន់តែលម្អិត។

<u>មាត្រា២៨៖ បទញុះញង់ឲ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមៈ</u> មាត្រានេះផ្តល់និយមន័យពាក្យថា "អ្នកផ្តើមគំនិត" គឺជាជនដែល៖

"(១) ជំរុញឲ្យប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះ តាមការណែនាំ ឬការបញ្ជា។

(២) បង្កឲ្យមានបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះ ដោយផ្តល់អំណោយ ដោយការសន្យា ឬការគំរាមកំហែង ការញុះញង់ ការលួងលោម ឬក៏ដោយការរំលោភអំណាចអាជ្ញា ឬអំណាចរបស់ខ្លួន[...]។"

តាមមាត្រា២៨ អ្នកផ្តើមគំនិតនឹងអាចត្រូវផ្តន្ទាទោសបានលុះត្រាតែបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមត្រូវបានសម្រេច ឬបានប៉ុនប៉ង ហើយ ប្រសិនបើរកឃើញមានករណីដូច្នោះមែន នោះអ្នកផ្តើមគំនិតត្រូវទទួលទោសដូចនឹងចារីដែរ។ ជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងបានត្រូវរកឃើញពិរុទ្ធភាព ជាអ្នកផ្តើមគំនិតនៃបទឧក្រិដ្ឋចំនួន៥តាមមាត្រា៤៥៦ មាត្រា៤៥៧ មាត្រា៤៦៤ មាត្រា៥០៤ និងមាត្រា៦០៩។ ដើម្បីវាយតម្លៃ ថាតើជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានគេរកឃើញពិរុទ្ធភាព ជាអ្នកផ្តើមគំនិតនៃបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះឬយ៉ាងណានោះ វាចាំបាច់ក្នុងការពិចារណា ថាតើជនជាប់ចោទបានមានជាប់ទាក់ទងជាមួយនឹងការបង្កើតអបគមន៍នោះឬក៏អត់ ទោះជាការបង្កើតអបគមន៍នោះ គឺជាការព្យាយាមដ៏ពិតប្រាកដដើម្បីបំបែករដ្ឋក្តី។ ដើម្បីសម្រេចដូច្នេះបាននោះ ភស្តុតាងចាំបាច់ដែលត្រូវបានដាក់ដោយតំណាងអយ្យការក្នុងតុលាការនោះ នឹងត្រូវធ្វើការពិភាក្សាគ្នា ដើម្បីពិនិត្យមើលនូវពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទក្រោមបទចោទប្រកាន់នេះ។ ផ្នែកសំខាន់បីនៃភស្តុតាងត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយតំណាងអយ្យការដើម្បីដាក់បន្ទុកលើជនជាប់ចោទមានដូចជា៖

១. កិច្ចប្រជុំខែកុម្ភៈ៖ នៅក្នុងចុងខែមករា ឬដើមខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២ ជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទថា បានជួបជាមួយនឹងអ្នកភូមិជាច្រើននាក់ និងដែលគេដឹងថា អ្នកបង្កើតតំបន់អបគមន៍ ("អ្នកចូលរួម") ដែលបានអះអាងថា ពួកគេបានពិភាក្សាពីជម្លោះដីធ្លីក្នុងភូមិប្រម៉ាជាមួយនឹងជនជាប់ចោទ ដែលជាអ្នកបានប្រាប់ពួកគេថា ពួកគេគួរតែកាប់ឆ្ការយកដីដើម្បីធ្វើកសិកម្ម ហើយប្រសិនបើពួកគេប្រឈមនឹងបញ្ហា នោះគាត់នឹងជួយ។ នៅខណៈនោះដែរ ជនជាប់ចោទក៏បានទទួលស្គាល់ថា កិច្ចប្រជុំក្នុងខែកុម្ភៈនោះ បានកើតឡើងមែន ហើយបានពន្យល់ថា សមាគមអ្នកប្រជាធិតេយ្យពេលខ្លះជួយដោះស្រាយជម្លោះដីធ្លីតាមមធ្យោបាយសន្តិភាព និងផ្លូវច្បាប់ ហើយលោកបានអះអាងថា លោកមិនបានផ្តល់នូវការជួយជ្រោមជ្រែងណាមួយនោះទេ ផ្ទុយទៅវិញពួកគេបាននិយាយពីការនាំយកភ្លើងអគ្គិសនីចូលទៅកាន់ភូមិប្រម៉ា។ ដោយពុំមានកំណត់ហេតុនៃកិច្ចប្រជុំក្នុងខែកុម្ភៈនោះ ដើម្បីបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថា អ្នកចូលរួមនោះពិតជានិយាយការពិត វានៅតែមានផលលំបាកដើម្បីបញ្ជាក់ពីអ្វីដែល

ពួកគេបានពិភាក្សាគ្នា។ ដូច្នេះហើយ ភស្តុតាងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងចំណុចនេះ នៅតែស្ថិតក្នុងការជជែកគ្នា ហើយពុំអាចសម្អាងថា ជាភស្តុតាងដាក់បន្ទុកនៃការញុះញង់ឲ្យបង្កើតតំបន់អបគមន៍របស់ជនជាប់ចោទនោះឡើយ។

២. សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ៖ ព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថា ប៊ុន រដ្ឋា គឺជាសមាជិកនាពេលបច្ចុប្បន្នមួយរូបរបស់សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ហើយថាលោកបានក្រវីនិមិត្តសញ្ញារបស់សមាគមអ្នក ប្រជាធិបតេយ្យ និងរូបថតរបស់ជនជាប់ចោទទៀតផងនៅឯកិច្ចប្រជុំ ស្របពេលដែលធ្វើការលើកទឹកចិត្ត ជំរុញ និងជួនកាលដាក់សម្ពាធអ្នកផ្សេងទៀតឲ្យក្លាយជាសមាជិករបស់សមាគមនោះ។ យ៉ាងណាក្តី បើទោះជាការបង្កើតតំបន់អបគមន៍ពិតជាបានបង្ហាញថា ជាការប៉ុនប៉ងមួយដ៏ពិតប្រាកដក្តី មេខ្លោងទំនងជាបានប្រើប្រាស់សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យក្នុងការភ្ជាប់ទៅនឹងផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ ដោយពុំមានការអនុញ្ញាត ឬទទួលស្គាល់ពីជនជាប់ចោទ។ ពុំមានដំណាក់កាលណាមួយនៅក្នុងការជំនុំជម្រះមានភស្តុតាងពិតប្រាកដ ដែលត្រូវបានបង្ហាញពីទំនាក់ទំនងរវាងសមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ និងសកម្មភាពនានារបស់មេខ្លោងនោះឡើយ មានតែទំនាក់ទំនងតែម្យ៉ាង ដែលនឹងបង្ហាញថាជនជាប់ចោទបានញុះញង់ឲ្យមានការប្រព្រឹត្តបទល្មើសតាមបទចោទប្រកាន់។ ដូច្នេះ ភស្តុតាងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងចំណុចនេះ មិនអាចត្រូវសម្អាងឡើង ដើម្បីបង្ហាញថាជនជាប់ចោទមានពិរុទ្ធ–ភាពតាមបទចោទប្រកាន់នោះទេ។

៣. ទំនាក់ទំនងជាមួយ ច.អ.ព.ខ៖ តំណាងអយ្យការ បានអះអាងថា ដោយសារតែជនជាប់ជនជាប់ចោទមានទំនាក់ទំនងជាមួយលោក សួន សេរីរដ្ឋា និងបានចូលរួមព្រឹត្តិការណ៍របស់ ច.អ.ព.ខ ហើយដោយសារតែជនជាប់ចោទមិនអាចបង្ហាញថាខ្លួនមិនប្រកាន់នូវទស្សនៈដូច សួន សេរីរដ្ឋា និង ច.អ.ព.ខ ទេនោះ គាត់ និងសមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យត្រូវចែករំលែកនូវគោលដៅជាមួយនឹង ច.អ.ព.ខ ក្នុងការផ្តួលរលំរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ("រ.ដ.ក") ដោយសន្តិវិធី។ ពុំមានមូលដ្ឋានផ្នែកច្បាប់ ឬក៏មូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវចំពោះការដាក់បន្ទុកនេះ យ៉ាងណាក្តី ទឡ្ហីករណ៍បែបនេះ រំលោភលើគោលការណ៍សច្ចធារណ៍នៃការគ្មានទោស ដែលបានដាក់បញ្ចូលក្នុងច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ។ ជនជាប់ចោទបានអះអាងថា គាត់បានចូលរួមកិច្ចប្រជុំរបស់ ច.អ.ព.ខ ក្នុងគោលបំណងទទួលបានព័ត៌មាន និងបានបំពេញការងារក្នុងក្របខណ្ឌសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដែលគ្មានមធ្យោបាយណាមួយភ្ជាប់រូបគាត់ជាមួយនឹងការបង្កើតតំបន់អបគមន៍នោះឡើយ។ ដូច្នេះ ភស្តុតាងរបស់តំណាងអយ្យការចំពោះចំណុចថា ទំនាក់ទំនងរបស់ជនជាប់ជនជាប់ចោទជាមួយនឹងលោក សួន សេរីរដ្ឋា និង ច.អ.ព.ខ ពុំអាចយកមកជាសម្អាងថា ជាភស្តុតាងនៃការញុះញង់ឲ្យមានចលនាអបគមន៍របស់ជនជាប់ចោទ ក្រោមបទចោទប្រកាន់នេះទេ។

នៅពេលដែលផ្នែកនៃភស្តុតាងទាំងបីនេះ ត្រូវបានពិនិត្យពិចារណាយ៉ាងហ្មត់ចត់វាច្បាស់ណាស់ថាពុំមានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់សម្រាប់សម្អាងថាជនជាប់ចោទបានផ្តល់នូវការណែនាំ ឬបញ្ជា ឬបានបង្កឲ្យការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមនោះឡើយ។ គ្មានភស្តុតាងត្រូវបានបង្ហាញដោយតំណាងអយ្យការ ដើម្បីបង្ហាញថាលោកធ្លាប់បានទៅទស្សនៈកិច្ចនៅភូមិប្រម៉ា ឬថាលោកធ្លាប់មានទំនាក់ទំនងជាមួយក្រុមមេខ្លោង ក្រៅតែពីកិច្ច

ប្រជុំក្នុងខែកុម្ភៈ។ ជាការពិត លោកមិនបានស្ថិតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទេ នៅពេលមានចលនាអបគមន៍នោះ ដោយលោក បានស្ថិតនៅក្រៅប្រទេសចាប់ពីថ្ងៃទី១២ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១២ រហូតដល់ថ្ងៃទី១២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១២ ជាពេលដែលលោកបានត្រឡប់មកកាន់កម្ពុជាវិញដើម្បីប្រឈមនឹងបទចោទប្រកាន់។ ថ្វីបើកង្វះភស្តុតាងទាំងនេះ ជនជាប់ចោទបានត្រូវរកឃើញថា ជាអ្នកញុះញង់ដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា២៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ហេតុដូចនេះ គាត់បានទទួលទោសដូចគ្នានឹងមេខ្លោង ចំពោះការប្រព្រឹត្ត ឬការប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងៗ ដូចអ្វីដែលគាត់ត្រូវបានចោទប្រកាន់។

បទចោទប្រកាន់៥ករណីផ្សេងទៀត គឺអាស្រ័យលើសច្ចធារណ៍ ដែលជនជាប់ចោទគឺជា "អ្នកញុះញង់"(តាមមាត្រា២៨) ដែលពុំមានភស្តុតាងជាក់លាក់ត្រូវបានគេធ្វើឡើងនោះទេ ដូចបាន ពិភាក្សាខាងលើ។ ដូច្នេះហើយ ជនជាប់ចោទមិនគួរត្រូវបានគេរកឃើញពីពិរុទ្ធភាពនៃបទចោទប្រកាន់ផ្សេងទៀតនោះទេ។

៤. សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ត្រូវបានទទួលស្គាល់តាម ស.ស.ស.ម (មាត្រា១០) និង ក.អ.ស.ព.ន (មាត្រា១៤) ដែលត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា តាមរយៈការផ្តល់សច្ចាប័នរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ១៩៩២ (សូមមើលផ្នែកសេរីភាពជាមូលដ្ឋានខាងលើ)។ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក៏ត្រូវបានទទួលស្គាល់ផងដែរតាមមាត្រា៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ តាមរយៈការអង្កេតការណ៍ដោយមានការយកចិត្តទុកដាក់លើការជំនុំជម្រះ មានការបង្ហាញថា សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះរបស់ជនជាប់ចោទជាច្រើនមិនត្រូវបានគេគោរពនោះទេ ដូចជាសិទ្ធិរបស់គាត់ក្នុង៖ ការទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និង សវនាការជាសាធារណៈ ការទទួលបាននូវសិទ្ធិសន្មតជាមុនថា គ្មានទោសមុនពេលរកឃើញពីពិរុទ្ធភាព ការពិនិត្យ ឬឲ្យគេពិនិត្យសាក្សីប្រឆាំងនឹងខ្លួនគាត់និងការទទួលបាននូវសិទ្ធិស្មើភាពគ្នាក្នុងការកោះហៅសាក្សី។

៥. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ម.ស.ម.ក ធ្វើការថ្កោលទោសជាខ្លាំងលើសាលក្រមផ្តន្ទាទោសប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទ។ ក្នុងរយៈពេលជាង៤ថ្ងៃ នៃការឃ្លាំមើលយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់លើការជំនុំជម្រះនោះ ម.ស.ម.ក មិនបានយល់ថាមានចំណែកតូចណាមួយនៃភស្តុតាងដែលត្រូវបានភ្ជាប់ជនជាប់ចោទទៅនឹងការបង្កើតតំបន់អបគមន៍នោះទេ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ម.ស.ម.ល ពុំបានយល់ថាមានការបង្ហាញគួរឲ្យជឿជាក់ថាការបង្កើតតំបន់អបគមន៍គឺមិនមានមូលហេតុផ្សេងក្រៅតែពីការរៀបចំយ៉ាងល្អ ដើម្បីជាការតវ៉ាប្រឆាំងនឹងការបណ្តេញចេញដោយបង្ខំ ដោយឧបទ្ទវហេតុនៅភូមិប្រម៉ាគឺជាមួយដែលរឹតតែឃោរឃៅ និងការគាបសង្កត់ចំពោះក្រុមអ្នកតវ៉ាដីធ្លី។ ហេតុដូច្នេះ ម.ស.ម.ក ផ្តល់នូវទឡ្ហីករណ៍ថាបទចោទប្រកាន់គឺពុំមានមូលដ្ឋាន និងប្រឌិតទាំងស្រុង។ កង្វះផ្នែកភស្តុតាង រឿងសមហេតុសមផល ត្រឹមត្រូវ និងតាមផ្លូវច្បាប់ ដែលតុលាការគួរតែបានធ្វើ ដូចដែល ម.ស.ម.ក និងមជ្ឈដ្ឋានជាច្រើនទៀតបានជំរុញជំរុញក្នុងអំឡុងពេលនៃការជំនុំជម្រះ គួរតែលើកលែងការចោទប្រកាន់ដល់ជនជាប់ជនជាប់ចោទលើគ្រប់បទចោទប្រកាន់ និងដោះលែងគាត់ឲ្យមានសេរីភាពជាបន្ទាន់។ ការផ្តន្ទាទោសនេះ បង្ហាញ

ឲ្យឃើញពីសម្រេចយ៉ាងអយុត្តិធម៌ទាំងស្រុង ដោយមានការរំលោភបំពានជាខ្លាំងលើសិទ្ធិសេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិនិងសិទ្ធិបង្កើតសមាគម សិទ្ធិមានសេរីភាព និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ រួមទាំងសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាជនគ្មានទោសរហូតដល់បង្ហាញពីពិរុទ្ធភាព។ ក្នុងនាមជាសកម្មជនការពារសិទ្ធិមនុស្សដ៏លេចធ្លោរបស់ប្រទេសកម្ពុជាមួយរូប ជនជាប់ចោទបានមានប្រសាសន៍ពីពន្ធនាគារយ៉ាងខ្លីបន្ទាប់ពីការចាប់ខ្លួនរូបលោកថា៖ *"បើទោះជាគេដាក់ពន្ធនាគារខ្ញុំក៏ដោយ ក្នុងចិត្តខ្ញុំ មានសេរីភាព......ខ្ញុំពុំបានធ្វើអ្វីខុសច្បាប់នោះទេ ដូច្នេះ ខ្ញុំនឹងមិនលាក់ខ្លួននោះឡើយ"*។

ជាងនេះទៅទៀត ការផ្តន្ទាទោសនេះ ពិតជាពុំសមមាត្រទាំងស្រុងនោះទេ៖ រយៈពេល២០ឆ្នាំ គឺជាក់ស្តែងជាការផ្តន្ទាទោសអស់មួយជីវិតក្នុងប្រទេសជាច្រើន ហើយជាការផ្តន្ទាទោសប្រហារជីវិតតែម្តងសម្រាប់បុរសដែលមានវ័យជាង៧០ឆ្នាំរូបនេះ។ នៅគ្រាដែលកម្ពុជា គួរតែមានការកែប្រែចំពោះការសង្កត់សង្កិនដែលជាការរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សកាលពីឆ្នាំមុន តុលាការគឺបានត្រឹមតែនាំមកនូវភាពអាម៉ាស់បន្ថែមទៀតសម្រាប់ប្រទេសជាតិ។ យើងសង្ឃឹមថាតុលាការនឹងគោរពកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់របស់ខ្លួន និងពិចារណាលើបទចោទប្រកាន់ព្រមទាំងភស្តុតាង ដូចបានលើកឡើងតាមរយៈអត្ថបទសង្ខេបនេះ និងការវិភាគផ្លូវច្បាប់។ ប្រសិនបើតុលាការអនុវត្តមែននោះ ម.ស.ម.ក រំពឹងថាជនជាប់ចោទនឹងត្រូវបានលើកលែងការចោទប្រកាន់នៅសវនាការនៃបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍នៅថ្ងៃទី០៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣នេះ ហើយនឹងត្រូវដោះលែងភ្លាមៗ។ តែបើមិនដូច្នេះទេនោះ វានឹងក្លាយជាប្រផ្នូលដ៏អាក្រក់សម្រាប់ជំនឿទុកចិត្តនៃប្រព័ន្ធតុលាការរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមទាក់ទងលោក អ៊ូ វីរៈ តាមទូរសព្ទ៖ +៨៥៥ (០) ១២៤០ ៤០៥១ ឬ អ៊ីម៉េល៖ ouvirak@cchrcambodia.org**ឬ លោក រ៉ូប៊ឺត ហ្វីនច៍ ទីប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់ តាមទូរសព្ទ៖ + (០) ៨៥៥ ៧៨ ៨០ ៩៩ ៦០ ឬ អ៊ីម៉េល៖** robert.finch@cchrcambodia.org។

ឧបសម្ព័ន្ធ៖ កាលប្បវត្តិនៃព្រឹត្តិការណ៍

១៩៩៦	ក្រុមហ៊ុន កាសូទីម បានទទួលសម្បទានដីព្រៃ ក្នុងខេត្តក្រចេះ ដែលមានទំហំផ្ទៃដី ១៥.០០០ហិកតានៃដីទាំងនោះស្ថិតនៅក្នុងភូមិប្រម៉ា។
១០ ខែឧសភា ២០១០	សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបានចុះបញ្ជីជាផ្លូវការជាមួយក្រសួងមហាផ្ទៃដោយជនជាប់ចោទ។
០២ ខែកុម្ភៈ ២០១១	ប៊ុន រដ្ឋា ក្លាយជាសមាជិករបស់សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ។
១៤ ខែកក្កដា ២០១១	សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ បានបង្កើតសាខាមួយក្នុងខេត្តក្រចេះ។
ខែវិច្ឆិកា ២០១១	ប៊ុន រដ្ឋា បានលាលែងពីសមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ
ខែមករា ២០១២	ចាប់ផ្តើមមានទំនាស់ក្នុងភូមិប្រម៉ា រវាងក្រុមហ៊ុន កាសូទីម និងអ្នកភូមិ
ចុងខែមករា / ដើមខែកុម្ភៈ ២០១២	សមាជិករបស់ក្រុមលោក ប៊ុន រដ្ឋា បានទៅភ្នំពេញ និងបានជួបរយៈពេលខ្លីជាមួយជនជាប់ចោទ តែលោក ប៊ុន រដ្ឋា មិនបានចូលរួមនោះទេ។
ខែកុម្ភៈ ដល់ ខែមេសា ២០១២	កិច្ចប្រជុំត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅរវាងក្រុមរបស់ ប៊ុន រដ្ឋា និងអ្នកភូមិ។
១០ ខែមីនា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា និងក្រុមរបស់លោក បានផ្លាស់ទៅកាន់ភូមិប្រម៉ា។
១២ ខែមីនា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានចាកចេញពីប្រទេសកម្ពុជាទៅសហរដ្ឋអាមេរិច ("ស.រ.អា")។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ សាខាការិយាល័យរបស់ក្រុមហ៊ុន កាសូទីម បានចោទថាត្រូវបានគេដុ តបន្ទាប់ពីមានការប្រឆាំងតវ៉ា នៅឯការដ្ឋានសំណង់របស់កាសូទីមដោយអ្នកភូមិ ៥០០នាក់។
១៧/១៨ ខែមីនា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានចូលរួមព្រឹត្តការណ៍ក្នុងតំបន់ លីនវ៉ូដ រដ្ឋវ៉ាស៊ីនតោន ស.រ.អា ជាមួយលោក សួន សេរីរដ្ឋា មេដឹកនាំ ច.អ.ព.ខ ។

៣០ ខែមីនា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានចូលរួមព្រឹត្តិការណ៍មួយផ្សេងទៀតរបស់ ច.អ.ព.ឌ ក្នុងស្តុកតុន រដ្ឋកាលីហ្វ៊ូនយ៉ា ស.រ.អា។
៣១ ខែមីនា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានចូលរួមព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងទៀតរបស់ ច.អ.ព.ឌ នៅហ្វ្រេស្នូ កាលីហ្វ៊ូនយ៉ា ស.រ.អា។
០៦ ខែមេសា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា ត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងបានត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទបំផ្លិចបំផ្លាញទ្រព្យសម្បត្តិឯកជន នៅថ្ងៃទី១២ ខែមិនា ឆ្នាំ២០១២ ជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប៉ុនប៉ងដើម្បីការពារការទាមទារដីធ្លីនៅភូមិប្រម៉ា។ អ្នកភូមិ២០០នាក់បានតវ៉ា និងបិទផ្លូវបន្ទាប់ពី ប៊ុន រដ្ឋា ត្រូវអាជ្ញាធរចាប់ខ្លួន។
០៩ មេសា ២០១២	អ្នកភូមិប្រហែល៧០០នាក់បានតវ៉ា និងទាមទារឲ្យអាជ្ញាធរដោះលែងប៊ុន រដ្ឋា។
១០ មេសា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា ត្រូវបានដោះលែង។
២២ មេសា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា និងអ្នកភូមិមួយក្រុមបានឃុំខ្លួនមន្ត្រីពីរនាក់ ដើម្បីស្នើសុំព័ត៌មាន និងបានដោះលែងទៅវិញនៅពេលបន្ទាប់មក។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ ពួកគេបានសម្រុកចូលទៅក្នុងប៉ុស្តិ៍នគរបាលឃុំកំពុងដំរី។ ពួកគេបានយកឯកសារប៉ូលីស និងហែកចោលនូវបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិបណ្តោះរបស់ប៉ុស្តិ៍នគរបាល។
៣០ មេសា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា បានវាស់វែងដីឲ្យទៅប្រជាពលរដ្ឋ។
០១ ឧសភា ២០១២	អភិបាលខេត្តក្រចេះ បានបញ្ជូនរបាយការណ៍ទៅក្រសួងមហាផ្ទៃចំពោះ "ជម្លោះដីធ្លីដំណោះស្រាយ កិច្ចពិភាក្សា" និង "សកម្មភាពអាណាធិបតេយ្យ ដោយក្រុមសមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យនៅភូមិប្រម៉ា"។
០២ ឧសភា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា និង អ្នកផ្សេងទៀត បានកសាងរបាំង ប្រកចូលចំនួនបួនទៅកាន់ភូមិប្រម៉ា។
០៤ឧសភា ២០១២	ក្រសួងមហាផ្ទៃ អនុញ្ញាតឲ្យអាជ្ញាធរខេត្តក្រចេះ ដោះស្រាយជម្លោះយោងលើច្បាប់ ។ល។ តាមមធ្យោបាយអហិង្សា។
០៧ ឧសភា ២០១២	នាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បញ្ជាឲ្យមានការផ្អាកជាបណ្តោះអាសន្នបន្ទាន់លើសម្បទានការផ្តល់ដីសម្បទាន។
១៥ឧសភា ២០១២	កងរាជអាវុធហត្ថ និងនគរបាលរាប់រយនាក់ បានបង្កើតនូវការ "ឆ្មក់ចូល"នៅភូមិប្រម៉ា ជាប្រតិបត្តិការបែបយោធា ដោយធ្វើការអះអាងថា ប្រតិបត្តិការនេះគឺធ្វើឡើងតែម្យ៉ាងដើម្បីចាប់ពួកមេខ្លោង។
១៦ឧសភា ២០១២	កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ មានជំនួយពីឧទ្ធម្ភាចក្រយោធា បានឆ្មក់ចូលភូមិប្រម៉ា ជាការប៉ុនប៉ងមួយដើម្បីបណ្តេញចេញអ្នកភូមិរាប់ពាន់គ្រួសាររស់នៅលើតំបន់ដីសម្ប

	ទាន។ ក្មេងស្រី១៤ឆ្នាំ ឈ្មោះហេង ចន្ថា បានត្រូវបាញ់ត្រូវ ហើយក្រោយមកបានស្លាប់ដោយសារតែរបួស។ ប៉ូលីសបានចាប់ខ្លួនបុគ្គលច្រើនរូប បាននិយាយថា ជាអ្នកសមគំនិតជាមួយសមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ។ អាជ្ញាធបានបដិសេធមិនឲ្យអ្នកកាសែត និង អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងតំណាង អ.ស.ប ចូលទៅកាន់ទីនោះជាច្រើនថ្ងៃ។
២០ ឧសភា ២០១២	ជនជាប់ចោទ បានជម្រាបពីកិច្ចប្រជុំមួយនៅ វ៉ើជីនា ស.រ.អាដែលគាត់ខ្លាចថា គាត់នឹងត្រូវបានចាប់ខ្លួននៅពេលត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ។
០៨ មិថុនា ២០១២	បុគ្គល៥រូប ក្នុងចំណោម៨រូប បានសារភាពថា ជាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងការបង្កើតអបគមន៍នេះ ត្រូវដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ។ បុរសទាំងនោះ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទប្រព្រឹត្តកុបកម្មប្រឆាំងអាជ្ញាធរស្របច្បាប់ ប្រឈមជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលចន្លោះពី៧ឆ្នាំ និង១៥ឆ្នាំ។
២២ មិថុនា ២០១២	តុលាការឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៅទីក្រុងឡាអេ ជនជាប់ចោទបានសម្ភាសជាមួយសួន សេរីរដ្ឋា ដែលជាអ្នកបានដាក់ពាក្យបណ្តឹង ចោទប្រកាន់រ.ដ.កពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ នឹងចំពោះ វិប្បត្តិ ការរំលោភបំពាននូវសិទ្ធិដីធ្លីនៅប្រទេសកម្ពុជា។
២៥ មិថុនា ២០១២	វិទ្យុសំបុកឃ្មុំចាក់ផ្សាយនូវកិច្ចសម្ភាសរបស់ជនជាប់ចោទ ជាមួយលោកសួន សេរីរដ្ឋា។
២៦ មិថុនា ២០១២	នាយករដ្ឋមន្ត្រីហ៊ុន សែន អំពាវនាវឲ្យមានការចាប់ខ្លួនជនជាប់ចោទ ក្នុងពេលថ្លែងសុន្ទរកថាសាធារណៈមួយនៅមជ្ឈមណ្ឌលកោះពេជ្រ ដោយថ្លែងថា ជនជាប់ចោទគឺជាអ្នកដឹកនាំឲ្យផែនការផ្តួលរំលំ រ.ដ.កនិងបង្កើតជា រដ្ឋក្នុងរដ្ឋ។
០២ កក្កដា ២០១២	ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតរបស់តុលាខេត្តក្រចេះ បានចេញដីកាចាប់ខ្លួន ដោយចោទជនជាប់ចោទ ពីបទ ចូលរួមក្នុង "ចលនាកុបកម្ម"។
០៦ កក្កដា ២០១២	សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យ បានរៀបចំសន្និសីទសារព័ត៌មាន ដោយបានបដិសេធនូវទំនាក់ទំនងរវាងជនជាប់ចោទ និងលោកប៊ុន រដ្ឋា។ សមាគមអ្នកប្រជាធិបតេយ្យក៏បានថ្លែងថា លោកប៊ុន រដ្ឋា មិនមែនជាសមាជិកសកម្មរបស់អង្គការខ្លួន។
១២ កក្កដា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានត្រឡប់មកកាន់កម្ពុជាវិញពីដំណើរទៅប្រទេសហូ ឡង់ និង ស.រ.អាដើម្បីឆ្លើយបំភ្លឺការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងរូបលោក។
១៥ កក្កដា ២០១២	ជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចាប់ខ្លួនលើការចោទប្រកាន់ពីការដឹកនាំឲ្យចលនាអបគមន៍នៅខេត្តក្រចេះ និងបានត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ដោយឲ្យនៅក្រៅឃុំ។

១៦ កក្កដា ២០១២	ជនជាប់ចោទ ត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ តាមមាត្រា ២៨ ៤៥៦ ៤៥៧ ៤៦៤ ៥០៤ និងមាត្រា៦០៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។
១៧ កក្កដា ២០១២	ប៊ុន រដ្ឋា បានបដិសេធថា ជនជាប់ចោទពុំបានពាក់ព័ន្ធក្នុងជម្លោះដីធ្លីនៅខេត្តក្រចេះទេ ហើយរូបលោកផ្ទាល់បានកាន់តួនាទីជាសមាគមន៍អ្នកប្រជាធិបតេយ្យ។
២២ កក្កដា ២០១២	រ.ដ.កបានប្រកាសថា មានអ្នកភូមិ៦នាក់បានសារភាពក្នុងបង្កើតចលនាអបគមន៍។
១១-១៤កញ្ញា ២០១២	សវនាការរបស់ជនជាប់ចោទនៅសាលាដំបូងក្រុងភ្នំពេញ។
០១ តុលា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានត្រូវតុលាការរកឃើញពិរុទ្ធភាពនៃបទចោទ តាមមាត្រា ២៨ មាត្រា៤៥៦ មាត្រា៤៥៧ មាត្រា៤៦៤ មាត្រា៥០៤ និងមាត្រា៦០៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ហើយត្រូវផ្តន្ទាទោសឲ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈ២០ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់១០លានរៀល។ លោក ប៊ុន រដ្ឋា ត្រូវផ្តន្ទាទោសកំបាំងមុខឲ្យជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល ៣០ឆ្នាំ។
១២ តុលា ២០១២	ជនជាប់ចោទបានដាក់ពាក្យប្តឹងទាស់ទៅនឹងសាលក្រមសាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ។
១៨ តុលា ២០១២	សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញបានទទួលបណ្តឹងទាស់នោះ។
១៩ វិច្ឆិកា ២០១២	លោកប្រធានាធិបតេយ្យ ស.រ.អា បារ៉ាក់ អូបាម៉ា ជំរុញឲ្យនាយករដ្ឋមន្ត្រីហ៊ុន សែន ដោះលែងជនជាប់ចោទ និងអ្នកទោសនយោបាយទាំងអស់។
២២ វិច្ឆិកា ២០១២	សំណុំរឿងរបស់ជនជាប់ចោទបានត្រូវបង្វែរទៅសាលាឧទ្ធរណ៍។
១៣ ធ្នូ ២០១២	ជនជាប់ចោទត្រូវបានបដិសេធសំណើសុំនៅក្រៅឃុំ មុនពេលសវនាការឧទ្ធរណ៍។
១៧ កុម្ភៈ ២០១៣	កាលបរិច្ឆេទត្រូវបានកំណត់សម្រាប់សវនាការឧទ្ធរណ៍ គឺនៅថ្ងៃទី៥ មិនា ឆ្នាំ ២០១៣។
០៥ មិនា ២០១៣	សវនាការឧទ្ធរណ៍របស់ជនជាប់ចោទមកដល់។

អត្ថបទជាភាសាខ្មែរទាំងមូលនឹងត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ